

**МУЗИЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ НАРОДНИХ ШКІЛ
ГАЛИЧИНИ 20-30-Х РОКІВ МИНУЛОГО СТОЛІТТЯ**

Поясик О.

кандидат педагогічних наук (доктор філософії), доцент
завідувач кафедри педагогіки і психології
Коломийський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»

В умовах модернізації системи багаторівневої підготовки майбутніх вчителів закладів загальної середньої освіти, зокрема початкової, особливої значущості набуває проблема підготовки педагогічних кадрів до професійної педагогічної діяльності та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Тому підготовка педагогічних кадрів у контексті сучасних освітніх парадигм має забезпечувати оптимальні передумови для самореалізації особистості, розкриття усіх її потенційних можливостей, здатності до творчості, спроможності приймати нестандартні та оперативні рішення. Відтак великої ваги набуває вивчення вітчизняного історикопедагогічного досвіду музичної підготовки вчителів на території різних регіонів, зокрема Галичини.

Проблеми музичної підготовки галицького вчительства висвітлено в роботах М. Барни, Т. Завгородньої, С. Мельничука; різні аспекти теорії й практики музичної освіти в зарубіжних країнах, зокрема в Польщі, відображено у дослідженнях А. Вільчовської, А. Сергієнко, В. Ханенка, І. Шемпрух та ін.; шляхи реформування сучасної музичної освіти в навчальних закладах України визначено в працях І. Барвінок, Т. Дорошенко, О. Нижник, О. Ростовського, Р. Осипець, Г. Падалки, Е. Печерської, О. Рудницької, О. Хлебнікової.

Основними закладами з підготовки вчителів народних шкіл у Галичині були 4-літні семінарії, які в 1924 році реформовано у 5-літні [4]. Перші три роки навчання в семінарії були присвячені загальноосвітній підготовці, а два наступних – професійній. Передбачалося вивчення таких предметів, як релігія, польська мова й література, іноземна мова, наука про сучасну Польщу разом із наукою господарювання, географія з геологією й космографією, математика з

кресленням, фізика, хімія з мінералогією, малювання, музика й співи, тілесні вправи з іграми та забавами, ручні роботи, каліграфія, психологія й логіка, педагогіка [1]. Учительські семінарії були професійними школами, в яких навчання об'єднувало загальношкільні, артистичнотехнічні й педагогічні предмети. Важливу роль відігравали предмети артистичні й спів із музикою, гра на скрипці, фортепіано чи гармоніці, рисунки й ручна праця для дівчат.

До вчительських семінарій зараховували юнаків і дівчат, які мали свідоцтво про закінчення державної або приватної семикласової школи. Кандидати повинні були скласти вступний іспит відповідно до програм семикласових шкіл, пройти перевірку музичного слуху.

Учительські семінарії керувались програмами, які були видані в 1921 році. Пізніше МВіПО затвердило новий навчальний план для державних учительських семінарій, в яких широко були представлені мистецько-технічні предмети: рисунок, ручні роботи, фізичні вправи, співи та гра на інструменті. Це свідчить про велику увагу, що приділялася виробленню в учнів, майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл, навичок, які потрібні були їм не тільки в організації безпосереднього навчання, але й у вихованні та суспільно-просвітницькій діяльності [3].

Предмет музики (співу) в семінаріях на початку 20-х років минулого століття впроваджували з першого по п'ятий роки навчання, а з другого року – гру на скрипці. Згідно з планом, затвердженим Міністерством освіти у 1926 році, для державних учительських семінарій на вивчення предмета «музика» (спів, гра на інструменті) призначалося на першому курсі 2 години, на другому – 3, на третьому – 2, на четвертому – 2 й на останньому – 3 [1].

До програми навчання співу входили як теоретичні предмети, так і практичні вправи. На першому курсі вивчення цього предмета складалося із теоретичних занять з таких питань:

- поняття та значення музики;
- виникнення звуку, звук як складова музики, висота звуку та його забарвлення, камертон;
- будова органів слуху та голосу, дихання;

- поняття ритму, такту, затакту;
- тривалості нот і пауз;
- ключ, звукоряд, основні та другорядні звуки;
- діатонічна й хроматична гами та їх будова.

До практичних занять відносилися такі вправи:

- тактування, ритмічне відбиття та вистукування;
- написання гам та їх спів у різних ритмах;
- читання з нот;
- спів пісень.

На другому курсі вивчали складніші теоретичні поняття:

- нота *brevis* (лат. бревіс – назва ноти у мензуральній системі нотації, тривалість якої дорівнює двом цілим нотам [5]), тріоль, дуоль;
- квінтове коло;
- півтон діатонічний і хроматичний;
- дієзові та бемольові гами;

Відповідно до цих теоретичних проводили практичні заняття:

- сольфеджіо;
- тактування та диригування;
- написання хроматичних і діатонічних гам;
- музичні диктанти;
- спів пісень.

На третьому курсі вивчали будову мінорної гами, динаміку та динамічні знаки, однойменні тональності. Учні повинні були вміти будувати мінорну гаму з будь-якого ступеня, транспонувати вправи, співати мінорні та хроматичні гами, писати музичні й ритмічні диктанти, сольфеджувати дво- й триголосі пісні, канони.

На четвертому та п'ятому курсах опанування теорією музики базувалося на засвоєнні інтервалів, будові акордів та їх розв'язанні, вивченні дисонансів і консонансів, гармонії, транспозиції, сольфеджуванні канонів, співі дво-, три-, чотириголосих релігійних, патріотичних, народних пісень, а також вивченні історії музики.

Починаючи з другого курсу, учні вчилися грати на скрипці. Спочатку семінаристи вивчали будову скрипки та смичка, постановку при грі, елементарні вправи на струнах Е та А, пізніше – на D і F. Під кінець другого курсу грали прості мелодії. На третьому курсі техніка гри ускладнювалася як ритмічно, так і мелодично: гра гам із декількома діатонічними знаками різними штрихами, етюдів. Навчання двох останніх років базувалося на групових заняттях: гра в дуетах, тріо, ансамблях [2]. У деяких семінаріях навчалися грі на фортепіано. На четвертому курсі вивчали клавіатуру інструмента, грали гами, а також нескладні твори. На п'ятому курсі засвоювали клавіатуру фісгармонії, розучували пісні та акомпанували під час співу [2]. Отож, музична освіта була важливим елементом загальної підготовки майбутніх учителів. Оволодіння семінаристами музичними навичками й уміннями створювали можливості організації та проведення різних позалекційних занять.

Література

1. Завгородня Т. Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919–1939 роки). – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – 210 с.
2. Навчальна програма державних вчительських курсів у м. Львові. – Ф. 179., оп. 1., спр. 683. – 1923–1924. – 162 арк.
3. Поясик О. Музична освіта та виховання учнів і молоді Галичини (20–30-ті рр. ХХ ст.) Монографія. Видання друге, доповнене. – Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – 170 с.
4. Про формування учительства в Польщі // Учительське Слово. – Львів, 1925. – С. 8–10.
5. Юцевич Ю. Словник музичних термінів. –К.: Музична Україна, 1977. – 262 с.